

Ο: ΤΕΚΤΟΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ^

® ΠΡΟΟΙΜΙΟ

Οι επέτειοι που σκοπεύουν στη διατήρηση της εθνικής μνήμης εγκλείουν μαζύ και κάποιον κίνδυνο: Η επανάληψη φέρνει κάποιον κόρο, η ευστοχία των τελετών'αμβλύνεται και το σύμβολο ενδέχεται να αποδυναμώνεται με τον καιρό.

Μια άμυνα απέναντι σ' ένα τέτοιο ενδεχόμενο είναι να προσπαθή κανείς κάθε χρόνο και περισσότερο να βαθαίνει τη συνειδητοποίηση της ουσίας των επετείων, αντί να εξαντλείται στην επιδερμίδα των (πολύ γνωστών, άλλωστε) γεγονότων. Και ουσία μιας επετείου εθνικής αντιστάσεως σαν εκείνης του Οκτωβρίου του 1940 δεν είναι άλλη απ' την ελευθερία. Αλλά ποια ελευθερία; Εδώ ενδέχεται να βρεθούμε μπροστά σ' ένα φαινόμενο βερμπαλιστικών κινδύνων, αναλόγων με κείνους που απειλούν την ευγλωττία των εορτών.

Είναι κοινός τόπος να θυ μίση κανείς εδώ ότι ή ελευθερία είναι μια ντελικάτη υπόθεση, ευπρόσβλητη από πλήθος εχθρών. Έτσι, εχθρός αυτού του ιερού βιώματος της ανθρωπινής συνειδήσεως μπορεί να είναι ένας δυνάστης αλλοεθνής ή ένας ντόπιος δικτάτορας, μπορεί να είναι ένας τυραννικός προϊστάμενος ή ένας φανατικός ιερέας κάποιου δόγματος, μπορεί να είναι ένας παθολογικά απαιτητικός σύζυγος ή μια επίμονη διαφήμιση, μπορεί τέλος να είναι μια οικονομική καταπίεση κι η απαγόρευση ενός βιβλίου. Ανάμεσα σ' αυτά τα σκοπίμως ετερόκλητα παραδείγματα, υπάρχει ένας παράγων κοινός, που έχει το ίδιο όνομα, ανεξάρτητα απ' τις συνθήκες ή την έκταση του προβληματισμού που γεννούν - και το κοινό αυτό όνομα είναι πράγματι η ελευθερία. Πως, λοιπόν να δεχθή κανείς αυτές τις ετικέτες που κολλάνε μερικοί σε διάφορες μεριές του σώματος της ελευθερίας: «ελευθερία εκφράσεως», «οικονομική ελευθερία», «ελευθερία μετακινήσεων», «πολιτική ελευθερία», «επιστημονική ελευθερία» κ.ά. Μια είναι η ελευθερία, κι όλες αυτές δεν είναι παρά οι εκφάνσεις της. Αν τραυματισθή μια απ' αυτές τις επί μέρους ελευθερί-

ες, ε λ ε υ θ ε ρ ί α δεν υπάρχει πια - γιατί απλούστατα το ίδιο της το σώμα πάσχει αφού χτυπήθηκε ένα μέλος του σώματος. Έτσι θα πρέπει νομίζω να συμφωνήσουμε ότι όταν λέμε «εθνική ελευθερία» πρέπει να εννοούμε την συνία σταυμένη όλων αυτών των ελευθεριών.

Αυτήν την αλήθεια ο μεγάλος αδ. μας, ο Ρήγας, την είχε εκφράσει με τούτα τα λόγια: «Όταν εμποδίζονται αυτά τα δίκαια (ελευθερία σκέψεως, εκφράσεως, συναθροίσεως κλπ...) είναι ενθύμησις του εξοστρακισθέντος Δεσποτισμού όπου απεδιώξαμεν» (άρθρο 7, Τα δίκαια του ανθρώπου). Έτσι, ο Ρήγας ^{ρηγας} εξομοιώνει την κοινωνική με την εθνική δουλεία.

Ιδού γιατί η συσχέτιση που θα αποπειραθώ σήμερα ανάμεσα στους Τέκτονες και την ελευθερία, δεν θα περιοριστή στην συμβολή του Τεκτονισμού στην άμυνα της Χώρας κατά των εξωτ. εχθρών μόνον, αλλά θα εκταθή γενικώτερα σ' αυτήν την καθολική, την πραγματικά ε θ ν ι κ ή , όπως την είπαμε, ελευθερία.

Μέρος Α'

«Η ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΤΕΚΤΟΝΙΣΜΟΥ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ»

Έχει λεχθή ότι πίσω από κάθε ανθρώπινη π ρ ά ξ η βρίσκεται μια πνευματική στάση - κι αυτή η αλληλουχία συνιστά και την μόνη σχεδόν ειδοποιό διαφορά του ανθρωπίνου είδους μες στο ζωικό βασίλειο.

Πίσω λοιπόν απ' τις συμβολές του Τεκτονισμού για την ελευθερία βρίσκεται μια παλαιότατη φιλελεύθερη τεκτονική θέση: « Ελευθερία - Ισότης - Αδελφότης » είναι το πιο γνωστό τεκτονικό μόττο τους τελευταίους αιώνες.

Νομίζω, λοιπόν, ότι πρέπει να ξαναθυμηθούμε τις γραπτές τεκτονικές απόψεις πάνω στο θέμα, παρ* όλον ότι οι θεωρητικές αυτές προβλέψεις δεν προδιαγράφουν τίποτα για το αποτέλεσμα, (θα χρειασθή κάθε φορά ο ανθρωπίνος πόνος για να μετουσιωθή η θεωρία σε πράξη).

1. ΤΟ ΤΕΚΤΟΝΙΚΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ

Είναι γνωστές οι θεμελιώδεις ουμανιστικές θέσεις του Συντάγματος του Συμβ. Τεκτονισμού. Θα αρκούσε να θυμίση κανείς τον συνταγματικό ορισμό «ο Τεκτονισμός είναι θεσμός προοδευτικός» βασικό σημείο κοινωνικής ελευθερίας.

Το σύνταγμα όπως προχωρεί και σε πιο συγκεκριμένες πλέον διατάξεις: «Ως ύπατον αγαθόν ο ελεύθερος τέκτων θεωρεί την ελευθερίαν σκέψεως και συνειδήσεως, αποδοκιμάζει παν μέσον απειλούν την ελευθερίαν ταύτην, και καταδικάζει την βίαν».

Άλλωστε, όλοι μας έχουμε ενυπογράφως εκφράσει την αντίθεση μας προς τα ολοκληρωτικά καθεστώτα όταν γίναμε μέλη του τάγματος.

Θα παρατηρήσω δε εδώ, ότι η παράγραφος του τεκτονικού συντάγματος που μνημόνευσα προηγείται εκείνης που διασαφίζει ότι ο Τεκτονισμός δεν είναι πολιτικός οργανισμός - τονίζοντας έτσι την υπερπολιτική ποιότητα του αγαθού της ελευθερίας. Θα επιμείνω δε λίγο ακόμη στο σημείο αυτό, υπενθυμίζοντας ότι το τεκτονικό σύνταγμα και μετά την εξωπολιτική αυτή διευκρίνιση, επανέρχεται στο θέμα της ελευθερίας, λέγοντας: «Οι τέκτονες θεωρούν ως καθήκον των το αμύνεσθαι υπέρ παντός αδικουμένου και έχουν ως αρχήν τον σεβασμόν της ελευθερίας κλπ.». Τούτο σημαίνει (και πάλιν) ότι και η άμυνα για χάρη των αδικουμένων, και ο σεβασμός της ελευθερίας ΔΕΝ εμπíπτουν στις ενέργειες τις οποίες ο Τεκτονισμός ορθώτατα απαγορεύει μέσα στις στοές.

Γι' αυτό πρώτη προϋπόθεση για την είσοδο στον Τεκτονισμό είναι νάναι ο υποψήφιος ελεύθερος (αρχή ΙΧ του τεκτονισμού Συντάγματος).

2. ΤΑ ΤΥΠΙΚΑ

2.1. Ως «ελεύθερος» (και χρηστοήθης) τολμά να προσέλθη στον Τεκτονισμό ο αμύητος. Και τον ξαναρωτάμε μόλις μπη: «Αβιάστως και ελευθέρως εμφανίσεσθε ενώπιον ημών;» Έτσι ο Τεκτονισμός δείχνει απαρχής τη βασική του μέριμνα για την πρακτική ελευθερία.

Σε λίγο όμως προσφέρει και μια διαβεβαίωση πνευματικής ελευθερίας απ' τις πιο σπάνιες: «Ο Τεκτονισμός ουδέν θέτει όριον εν τη αναζητήσει της αληθείας». Κι αμέσως μετά, πριν απ' τις δοκιμασίες του αμύητου θα αναλυθή το περιεχόμενο «της λέξεως ελευθερία» (σελ. 31).

Δύσκολα θα βρη κανείς σ' οποιοδήποτε σύστημα ή οργάνωση μια τέτοια ΕΠΙΜΟΝΗ στο θέμα της ελευθερίας, απ' την πρώτη στιγμή της εμφανίσεως ενός νέου ακροατού...

2.2. Στον 2° σ.β. τα τυπικά περνούν γρήγορα στην κοινωνικοποίηση του προβλήματος της ελευθερίας: «...θέλετε εκπλαγή βλέποντες, και κατά την σημερινήν έτι εποχήν, πλείστα έθνη καταδικασμένα εις διηνεκή δουλείαν και στασιμότητα ένεκα της φιλοδοξίας (...) των μελών αυτών». Τι φοβερός χρησμός ήταν αυτός, αλήθεια, για τον τόπο μας τα τελευταία είκοσι περίπου χρόνια...

Στη δεύτερη περιοδεία «ο μούμενος οφείλει να συνεισφέρει παν ό,τι δύναται (...) διά να ανεγείρω μεν Ναόν (...) εις την Πρόοδον» - νέα υπόμνηση της θεμελιακής προοδευτικότητας του θεσμού. Δεν είναι τυχαίο ότι, σ' αντίθεση με τη

δογματική καταπίεση, ο Τεκτονισμός αναγνωρίζει τον Γαλιλαίο ως μάρτυρα της Επιστήμης. ....".....'.....'.....'.....'^ .....

Έτσι φτάνουμε στην 5η περιοδεία του 2° σ.β. που είναι αφιερωμένη στην ίδια την ελευθερία (σελ. 36) και «την απόλαυσίντης άνευ βλάβης του πλησίον».

2.3. «Ανάγκη επί τέλους ίνα η οικουμένη φωτιστή διά των εργασιών μας και απαλλαγή των στεναγμών του επαίσχυντου ζυγού της δουλείας εις τον κρατεί αυτήν δεσμίαν η τυφλή αμάθεια»: Ο 3° σ.β. ξεκινά με μια κραυγή αγωνίας για την πνευματική ανελευθερία. Όσο προχωρούμε μέσα στον συμβ. τεκτονισμό, τόσο διακρίνουμε την βασική μεθοδολογία του για να πετύχη τους υψηλούς στόχους της ελευθερίας: Ενώ ξεκίνησε με τις πρακτικές πλευρές (και στο Σύνταγμα και στον 1° σ.β), υπογραμμίζει κατόπιν τη θεμελιώδη σημασία των πνευματικών μέσων για την εδραίωση της ελευθερίας. Διαφαίνεται λοιπόν από τώρα ότι ο τεκτονικός μοχλός θα στηριχθή στο υπομόχλιο του πνεύματος: Η πνευματική παρασκευή των ανθρώπων θα οδηγήσει στην ανύψωση προς την Ελευθερία. Γι' αυτό και κατά το Σύνταγμα, για την ανόρθωση της Ανθρωπότητας χρειάζεται «αδιάλειπτος εργασία (...) διά της ειρηνικής και βαθμιαίας ανυψώσεως του Ατόμου». Πρέπει να προσεχθούν εδώ ιδιαίτερος τα επίθετα «ειρηνικός» και «βαθμιαίος», καθώς και ο πυρήνας του τεκτονικού στόχου που είναι το Άτομο. Έχουν σημασία για την ερμηνεία της γενικώτερης τεκτονικής μεθόδου για την υλοποίηση της κοινωνικής ελευθερίας.

Προς το παρόν, ας τελειώσουμε την αναδρομή στο Τυπικό του 3° σ.β. με την υπόμνηση εκείνης της έντονης εικόνας των χιλιάδων λαού που πλημμύρισαν τον χώρο που στέκονταν οι Βασιλιάδες: «Προ της αγνώστου ταύτης δυνάμεως (...) ο Σολομών ωχρίασε (...). Τρέμει μήπως ο θρόνος αυτού συντριβή». Και τότε παρεμβαίνει ο Χιράμ, το Πνεύμα, για να διευθετήσει την εξέλιξη των γεγονότων. Μια αλληγορία με προφητικό προοδευτικό χαρακτήρα, που επιστέφεται με την φράση: «Εις την απροσπέλαστον ταύτην δύναμιν, το μέλλον επεφύλασσε κυριαρχίαν μεγίστην και κοσμοκράτειραν. Η δύναμις αύτη ήτο ο Λαός», γράφει επί λέξει το Τυπικό. Ιδού πηγές πνευματικής ικανοποιήσεως να βρισκόμαστε μέσα σ' αυτό το φωτεινό τάγμα...

Κι ιδού απαντήσεις γραπτές για τους νεοφανατικούς που τολμούν να μιλούν για την... αντικοινωνική μασωνία του... σιωνισμού και της κεφαλαιοκρατίας! Όταν μάλιστα ηχή ακόμα στ' αυτιά μας η φωνή του δεσπότη Δημητριάδος (του Γερμανού Μαυρομάτη που κυνήγησε τον Δελμούζο): «Μαλλιαρισμός, σοσιαλισμός, αθεϊσμός και μασωνία είναι ένα και το αυτό πράγμα». Διαλέγετε και παίρνετε.

Μέρος Β'

Ο ΤΕΚΤΟΝΙΚΟΣ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΙΣΜΟΣ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ

1. Ο ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΑΠΟΔΕΔΕΓΜΕΝΩΝ ΤΕΚΤΟΝΩΝ

Ανεξάρτητα απ' τα ειδικότερα θέματα της κινήσεως του ροδοσταυρισμού, είναι ιστορικά διακριβωμένη η συμβολή διακεκριμένων ροδοσταύρων του 17ου αιώνας στη διαμόρφωση της σημερινής μορφής του τεκτονισμού. Θέλω, λοιπόν, ν' αρχίσω απ' το παράδειγμα του Ρ. + . ΡΓΒηοίδ Βαοση που με τα επιστημονικά του έργα εθεμελίωσε την εξανθρωπισμένη επιστήμη - προϋπόθεση απαραίτητη για κάθε πνευματικό φιλελευθερισμό που θ' ακολουθήσει.

2. Ο ΓΑΛΛΙΚΟΣ ΤΕΚΤΟΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

Δεν είναι λοιπόν παράξενοι που οι αδ. μας υιάθ'Οί και υ' Αιβηηββί, διάσημοι εγκυκλοπαιδιστές, εμπνεύστηκαν απ' το έργο του Βηοοπ. Και μ' αυτούς μπαίνομε στο τεράστιο κεφάλαιο του φιλελεύθερου γαλλικού τεκτονισμού.

Και δεν πρόκειται να μας απασχολήσει εδώ ο γνωστός αμφίλογος για τις οργανωτικές σχέσεις Τεκτονισμού και γαλλικής επαναστάσεως.

Σημασία έχει ότι ήδη ανάμεσα στους 53 αντιπροσώπους που έστειλε η χώρα στην Αυλή (Ιανουάριος - Φεβρουάριος 1789) οι 31, δηλ. 60%, ήσαν τέκτονες. Σημασία έχει ότι η πνευματική απελευθέρωση που είχαν πετύχει οι εγκυκλοπαιδιστές μέσα στη στοά των «εννέα αδελφών» (των Μουσών δηλαδή), ολοκληρωνόταν με την κραυγή υ&θ'ίβ-Εοβί'ιθ-ΡΓΗίβΓήίβ μέσα και, σε λίγο, έξω απ' τις στοές.

Όταν ο αδ. Οοπάστεβί, διάσημος μαθηματικός, θα συντάξει τις θεμελιώδεις αρχές των δικαιωμάτων του ανθρώπου στα 1789, ο Τεκτονισμός θάχη δώσει στην ανθρωπότητα άλλη μια απόδειξη του ουμανιστικού του παλμού.

Θα δούμε δε αμέσως τώρα ότι αυτή η μετουσίωση του τεκτονικού ουμανισμού σε πρακτική δράση δεν ήταν ένα περιστασιακό φαινόμενο, αλλά εμφανίζεται συστηματικά σ' όλη τη διάρκεια του 18ου και 19ου αιώνα.

3. ΕΘΝΙΚΟΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΑ ΚΙΝΗΜΑΤΑ ΚΑΙ Ο ΤΕΚΤΟΝΙΣΜΟΣ

Πρόκειται για τις εθνικοαπελευθερωτικές τεκτονικές κινήσεις-φορείς των πιο ζωντανών ρευμάτων των προοδευτικών ιδεών, απ' τα μέσα του 18ου ως τα τέλη του 19ου αιώνα.

Γρήγορα οι κινήσεις αυτές έπεσαν στη δυσμένεια των απολυταρχικών καθεστώτων της Ευρώπης την εποχή εκείνη, σε Κράτη-μωσαϊκά που δεν ανεγνώριζαν ούτε την αρχή των εθνότητων. Απ' αυτή την άποψη είναι ιδιαίτερα χαρακτηριστικό το γεγονός ότι, ακόμη και μέσα σε βασικώς συντηρητικά τεκτονικά, κείμενα, γίνεται μνεία αυτής της δυσμενείας: Το 1786, στις «Νέες, μυστικές και θεμελιώδεις διατάξεις» του Φρειδερίκου του Μεγάλου σημειούται ότι τα διασκορπισμένα τεκτονικά σωματεία «εγέννησαν υπονοίας και έλλειψιν πάσης εμπιστοσύνης εκ μέρους πάντων σχεδόν των Ηγεμόνων, και μεγάλους προεκάλεσαν σκληρούς διωγμούς εκ μέρους τινών εξ αυτών». Ο ιστορικός ρόλος του Τεκτονισμού είχε δηλαδή αρχίσει.

Και ιδού ένα άλλο μέγα ιστορικό προηγούμενο, πριν απ' τη γνωστότατη πλέον συμβολή στην Ελληνική Επανάσταση: Πρόκειται για την Αμερικανική Επανάσταση, που ξεκίνησε από μια τεκτονική στοά της Βοστώνης στα 1770, ανδρώθηκε μέσα στο τρίγωνο του αδ. Ουάσιγκτον, του αδ. Φραγκλίνου και του αδ. Λαφαγιέτ, για να επιστεφθή με την θριαμβευτική είσοδο των μελών του επιτελείου του Ουάσιγκτον, όλων με τεκτονικά διάσημα, μέσα στη Φιλαδέλφεια, στις 27 Δεκεμβρίου του 1778.

Και, για να ολοκληρώσουμε τη σύντομη αυτή ιστορική δικαίωση του εθνικοεπαναστατικού χαρακτήρος του Τεκτονισμού σ' όλον τον κόσμο, ιδού και τα ιστορικά «επόμενα» της Ελληνικής Επανάστασης. Θα φέρω δύο παραδείγματα. Οι πρωτεργάτες της Ιταλικής Επανάστασης ήσαν τέκτονες κανονικοί και οι εμπνεύσεις τους-τεκτονικές: Μαντζίνι, Κρίσιπ, Καβούρ και με πρώτον όλων τον μετέπειτα Μεγ. Διδ. της Ιταλίας αδ. Γκαριμπάλντι.

Εξ άλλου, ο πρώτος εκλεγείς αυτόχθων Πρίγκηψ της αυτονόμου Ρουμανίας (1859), ο Αλέξανδρος - Ίων Ουζβ, ήταν Σεβάσμιος της Στοάς «Αστήρ του Δουνάβεως» στο Γαλάτσι.

Επέμεινα λίγο περισσότερο σ' αυτήν την εκ προοιμίου δικαιολόγηση του ρόλου των τεκτόνων και των τεκτονικών ιδεών στις διάφορες εθνικές επαναστάσεις, για να φανή η γενικότητα του φαινομένου και να αποκλεισθή απ' αρχής ο χαρακτήρας του «συμπτωματικού», τον οποίο ωρισμένοι δικοί μας ιστορικοί θέλησαν να αποδώσουν στην τεκτονική συμβολή στην Ελληνική Επανάσταση.

4. ΟΙ ΔΙΩΓΜΟΙ ΤΩΝ ΤΕΚΤΟΝΩΝ ΑΠ' ΤΟΥΣ ΦΑΣΙΣΤΕΣ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΜΠΟΛΣΕ-ΒΙΚΟΥΣ

Πάνω στο θέμα αυτό θα μπορούσαν να γραφτούν βιβλία ολόκληρα. Η συνοπτική αναδρομή που ακολουθεί έχει σκοπό να υπενθυμίση ότι όπου υπάρχει ανελευθερία εκεί ο Τεκτονισμός διώκεται, άμεσα ή έμμεσα.

Η ιστορία διδάσκει ότι μετά την εγκατάσταση ενός δικτατορικού καθεστώτος σε μια χώρα, οι Στοές δεν κλείνονται αμέσως. Περνούν μερικοί μήνες έως πάρα πολλά χρόνια, μέχρι ν' αρχίσει ο τελικός διωγμός. Η παρατήρηση αυτή έχει σημασία για τις προθέσεις των δικτατόρων και για τις ελπίδες των τεκτόνων.

© Κι ως αρχίσουμε απ' το IV Διεθνές Κομμουνιστικό Συνέδριο όταν ο Τ'Οίβκγ δηλώνει ότι «η ελευθερία που υποστηρίζεται απ' τον Τεκτονισμό, είναι μια ελευθερία αστικής συλλήψεως, αντίθετη με εκείνην της δικτατορίας του προλεταριάτου» (3βιί>Ηηβ8ĩ<u, 1966 III σ. 406).

Βρισκόμαστε στο Δεκέμβριο του 1921. Ο τεράστιος ρόλος του ρωσικού Τεκτονισμού για τη δημοκρατία αρχίζει να παρασιωπάται. Ακόμη κι οι πρώτοι μετεπαναστατικοί (1917) πρωθυπουργοί, τέκτονες κανονικοί (Πρίγκηψ Ινον, ΚΘΓβπεΚγ κ.ά.), πρέπει να λησμονηθούν (Ηυίίη, 1961). Σε λίγο η αρχή της σταλινικής λαίλαπας (1923) θα σβήση κάθε τεκτονική ζωή στη Σοβιετική Ένωση.

® Την ίδια ακριβώς εποχή (στις 13 Φεβρ. 1923), το Μέγα Φασιστικό Συμβούλιο της Ιταλίας αποφασίζει το ασυμβίβαστον της φασιστικής και της τεκτονικής ιδιότητας. Ο Μ.Δ. της Μ.Α. της Ιταλίας ύοπι'ίζιο ΤοιτίοίΗΠί και πλήθος τεκτόνων θα εξορισθούν στο 1_ίρ3Π (Ηυίίη, 1961 και Αιτι&Θδι, 1971).

Ένα μήνα πριν, στη συνέλευση της Μ.Α. της Ιταλίας, είχαν ρητώς διατυπωθή οι «επιφυλάξεις» για τη φασιστική πολιτική. Οι βανδαλισμοί που ακολούθησαν, οι εμπρησμοί στοών και ο συστηματικός εκφοβισμός των τεκτόνων, θα ολοκληρώσουν τη φασιστική «πολιτική» και θα καταστήσουν κυριολεκτικά ασήμαντο (επαναλαμβάνω τη λέξη: ασήμαντο = χωρίς σημασία) το γεγονός ότι μερικά απ' τα (ηγετικά) στελέχη του φασιστικού κόμματος (Ββί&ο, Βολίαί, ΑοβΓβο, ΡΒΓίπδοοί και αυτός ο Οϊβηο) είχαν υπάρξει τέκτονες. Η τεκτονική συμπεριφορά συνιστά αποδεικτικόν ποιότητας, κι όχι η τεκτ. ιδιότητα. Η συντριπτική πλειοψηφία των τεκτόνων και η, Τεκ. ιστορία απομονώνουν γρήγορα αυτά τα καρκινώματα... Άλλο ήταν το δυστύχημα για τον Ιταλικό Τεκτονισμό: Εκτός απ' την Μ.Α. υπήρχε και δεύτερη τεκτονική δύναμη, η Μ .Σ. της Ιταλίας, της οποίας η συμπεριφορά ήταν για μερικά χρόνια αντιφατική...

β Στη χιτλερική Γερμανία και τη φρανκική Ισπανία το κλείσιμο των στοών, οι δολοφονίες και η αποστολή σε στρατόπεδα συγκεντρώσεως πολλών τεκτόνων, έγιναν πολύ ταχύτερα και συστηματικότερα (ΡίοΚ ειηά ΚπϊοΜ, 1969 και Ηυίίη, 1961, σ. 116). Στο αντιχιτλερικό κίνημα της 20 Ιουλίου 1944 θα συμμετάσχη σημαντικός αριθμός παλαιών τεκτόνων (Ηυίίη, 1961, σ. 125). Το καθεστώς του νιόϊγ στη Γαλλία, θα αναλάβη τεράστια εκστρατεία «να καθαρίση - την Γαλλίαν από την αγγλοεβραϊκήν πλουτοκρατίαν και τον εβραϊκόν μπολσεβικισμόν των μασσώνων»! Με το διάταγμα του Αυγούστου 1941 όποιος είχε υπάρξει τέκτων δεν μπορούσε να διορισθή δημόσιος υπάλληλος στη Γαλλία (Ηυίίη, 1961, σ. 16). Είναι τέτοια η μανία των φασιστών στη Γαλλία ώστε η ε-

πτάτομος εγκυκλοπαίδεια του Καθολικισμού (Θ.' ύβοςυβΓηβλ.; Ρηηβ, 1955) αφιερώνει ειδικό κεφάλαιο στο οποίο εκφράζεται με θερμή συμπάθεια για τα θύματα των διωγμών κατά των τεκτόνων (βλ. και ΜθΙλογ, 1964, σ. 284-285) . Ας αναφερθή εδώ, για το περίεργο του πράγματος, ότι μέχρι και αντιστεκτονικό γραμματόσημο κυκλοφόρησε στη Σερβία το 1941!!

Ας θυμηθούμε, τέλος, τους αιχμαλώτους πολέμου τέκτονες που κράτησαν την τεκτ. ζωή μέσα σε διάφορα στρατόπεδα συγκεντρώσεως: 24 συγχρόνως Στεγαοταί αναφέρονται σε μια περίπτωση στοάς αιχμαλώτων στη Σιγκαπούρη (ΡΊοΚ 3Πά ΚπίρΜ, 1969, σ. 273).

β Θα ήθελα να τελειώσω αυτή την συνοπτική αναδρομή στο κεφάλαιο των διωγμών αναφερόμενος σε μια απ' τις χώρες του ανατολικού συνασπισμού, τη Ρουμανία, όπου ο Τεκτονισμός φυτοζώησε τέσσερα ολόκληρα χρόνια (1944 - 1948) μετά την εγκατάσταση του κομμουνισμού, για να πάψη πλέον να υπάρχει εδώ και πολλά χρόνια - χωρίς να εκδοθή κρατική διαταγή διαλύσεώς του...

5. Η ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΕΚΤΟΝΙΣΜΟΥ ΣΤΟΥΣ ΕΘΝΙΚΟΥΣ ΑΓΩΝΕΣ

5.1. Δέκατος όγδοος και δέκατος ένατος αιώνας

Είναι πολύ γνωστά πλέον τα περιστατικά της τεκτονικής παρασκευής της Εθνεγερείας, στον μείζονα ελληνικό χώρο: Πλήθος τεκτονικές και παρατεκτονικές οργανώσεις, έναν σχεδόν αιώνα πριν απ' την ελληνική επανάσταση, είχαν σαφείς απελευθερωτικούς σκοπούς (βλ. π.χ. Τάσιος, 1974, σ. 191). Αυτή τη ζώσα ιστορία είχε υπ' όψη του κι ο Θεόδωρος Γενναίου Κολοκοτρώνης όταν αποτεινόμενος στις ψυχές του Σκουφά και του Τσακάλωφ έλεγε: «Ευλογημένοι αι στοαί αι μασονικοί αίτινες σας εβάπτισαν εις την κολυμβήθραν της Ελευθερίας».

Κατ' αυτήν την ιστορία αναγνωρίζει ο Καθηγητής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. Βακαλόπουλος όταν γράφη ότι «κατά τις αρχές του 19ου αιώνα, οι μυστικές εταιρίες είναι το μόνο καταφύγιο των οπαδών των φιλελευθέρων ιδεών. Πολλές μάλιστα απ' αυτές γεννήθηκαν μέσα στους κόλπους του μασονισμού», (το «Βήμα», 29.1.71).

Άλλωστε, είχαν προηγηθή οι ασταμάτητοι αγώνες του πρώτου Μεγ. Διδ. της Μεγάλης Στοάς της Ελλάδος αδ. Διον. Ρώμα: Στα 1815 διώχτηκε απ' την Ιόνιον Γερουσία απ' τον αδίστακτο Μαίτλαντ. Στα 1821 εξωρίστηκε απ' τους Άγγλους για να γυρίση στα 1824, πάντα ακούραστος. Αργότερα, τιμημένος πια απ' τον Όθωνα ιδιοχείρως με τον ανώτερο Ταξιάρχη του Σωτήρος, δεν ξεχνάει τους αντιβρετανικούς του αγώνες, παρά την αλλαγή της ιστορικής σκηνής:

Στα 1850 θα αρνηθή ελληνικώτατα τον αγγλικό Μεγαλόσταυρο. «Ο ασπρομάλλης γέροντας του 1850 εκδικιόταν εκείνη την στιγμή αξιοπρεπέστατά τον καταδιωγμένον αγωνιστή του 1815», λέει κι ο ιστορικός Ντ. Κονόμος.

5.2. Η Γαληνοτάτη Μεγάλη Ανατολή της Ελλάδος και οι εθνικοί ανώνες

Κι αν ως εδώ είχε απομείνει καμιά αμφιβολία για την πλήρη στράτευση του Τεκτονισμού υπέρ των εθνικών αγώνων, ο καλόπιστος μελετητής της Ιστορίας θα επείθετο ολότελα, ακόμη κι απ' τους τίτλους των πρώτων ελλαδικών στον υπό την Γαληνοτάτην Μεγ. Αν. της Ελλάδος (1864). Ιδού αυτοί: «Πρόμαχοι της Πατρίδος», «Παίδες Μαραθωνομάχων», «Ρ. Φεραίος» κ.ά.

Είχαν προηγηθή το 1862 οι συνεννοήσεις με τον Μεγ. Διδ. της Ιταλίας αδ. Θβη&Βϊάϊ για μια απόβασή του στις τουρκοκρατούμενες περιοχές του Ελληνισμού. Δυστυχώς το σχέδιο αυτό, παρά την προθυμία του Θ3Π&3ϊάϊ, παρέμεινε πάντοτε στο στάδιο της προετοιμασίας. Αναφέρουμε όμως επί τη ευκαιρία ότι ο γιος του, ΗίοοϊοΚί Θβηββϊάϊ, έσπευσε ν' αγωνισθή κατά των Τούρκων στο Ελληνικό μέτωπο, στον ατυχή πόλεμο του 1897, επί κεφαλής ιδιαίτερου εθελοντικού σώματος Γαριβαλδινών.

Την ίδια εποχή (10.2.1897) η Μεγάλη Αν. της Ελλάδος αποφασίζει και αποστέλλει στο μέτωπο (Καρβασαρά και Κομπότι) δυο σώματα νοσοκόμων και ιατρών υπό τον αδ. Γ. Μακκάν, με το διακριτικόν τεκτονικό όνομα «Ακακία - Ιπποκράτης».

Ξαναγουρίζοντας πίσω στα 1866, βρίσκομε τις αθηναϊκές και τις σμυρναϊκές στοές επί ποδός υπέρ της Κρητικής Επανάστασεως. Οργανώνεται η αποστολή του Αμερικανού αδ. δδΓΤϊυβι Χαυε στην αγωνιζομένη Κρήτη, με την αρωγή και του αδ. Μοπίοβ, Αμερικανού πρόξενου στην Κωνσταντινούπολη.

Παραλλήλως, πλούσιοι έρανοι συλλέγονται σ' όλες τις ελληνικές στοές, κι έχομε π.χ. ευχαριστήρια επιστολή του τότε Έλληνας Υπουργού Εξωτερικών για την προσφορά της παλαιμάχου στοάς «Φοίνιξ» της Κερκύρας. Εν μέσω αυτών των αγώνων έρχεται, ακριβώς τότε, να τιμήση τον Ελληνικό Τεκτονισμό η σκοταδιστική υστερία του Απ. Μακράκη, με το χριστιανικώτατον παράγγελμα «Καύσατε τας μασωνικάς λέσχας». Ζητώ να μου συγχωρεθή η παρεμπύπτουσα αυτή αναφορά, αλλά νομίζω ότι ο ιστορικός πρέπει να αναζητήση κάποιαν τυφλή περιοδικότητα στις κρίσεις θρησκομανίας και πατριδοκαπηλίας που εμάστισαν αυτή τη Χώρα στο παρελθόν, σε ώρες μάλιστα εθνικώς ακατάλληλες.

Και μια και βρισκόμαστε στην Κρήτη, θυμίζω εδώ ότι η Μεγ. Αν. της Ελλάδος, κατά την διάρκεια των νέων γεγονότων του 1897, προσέφυγεν στις διεθνείς τεκτονικές δυνάμεις (γεγονός που μπορούσε να επισύρη σοβαρές συνέπειες

σχέσεων), διαμαρτυρομένη για τις ωμότητες των Τούρκων στην Κρήτη και στην Ανατολή. .... ..

Τέλος, η πρώτη οικουμενική προσωρινή κυβέρνηση που εκήρυξε την Ένωση, είχε μεταξύ άλλων τεκτόνων μελών της και τον δραστήριο αδ. Πετυχάκη, ιδρυτή της Στοάς «Μίνως» του Ρεθύμνου.

Για όλα τάλλα (καθώς και για τα επώνυμα ή ανώνυμα αντιτεκτονικά δημοσιεύματα), παραπέμπω στην πλούσια ήδη βιβλιογραφία.

5.3. Μακεδονικός αγώνας

Στον αγώνα αμύνης που αναγκάστηκε να προτάξει το έθνος (με βραδύτητα πολλήν, κατά την ταπεινή μου γνώμη), ο Ελληνικός Τεκτονισμός έπαιξε έναν ρόλο αντάξιο της προεπαναστατικής περιόδου του 1821. Τα σωζόμενα Αρχεία της Μεγ. Αν. της Ελλάδος αποδεικνύουν, από του 1897, ένα ευρύ σχέδιον αθρών Μυήσεων Μακεδόνων που αποστέλλονταν κατόπιν στην Μακεδονία με πολλαπλούς εθνικούς σκοπούς.

Στα 1900, η αθηναϊκή Στοά «Μαραθών» παρουσιάζει στην Μεγ. Αν. το τολμηρό σχέδιο ιδρύσεως ελληνικής στοάς στο Ρουχτσούκι της Βουλγαρίας!

Στα 1902 ιδρύονται στην Αθήνα νέες στοές με τα εύγλωττα διακριτικά ονόματα «Μακεδονία» και «Πατρίς».

Στα 1904, ενώ ο αγών κορυφούται, ιδρύεται στις Σέρρες η πρώτη αμιγώς Ελληνική Στοά «Αριστοτέλης». Ιδρυτής ο Εθνομάρτυς αδ. Ιωάννης Παπάζογλου.

Γιατί οι Βούλγαροι ξέρουν ποιους σφάζουν: όπως και τον κατά παράδοσιν τέκτονα Αιμιλιανόν των Γρεβενών, θείον του αιμνήστου Μ. Δ. αδ. Αλ. Τζαζόπουλου, τον Μητροπολίτην Βάρνας και τον Μητροπολίτην Κορυτσάς Φώτιον. Για το μαρτύριο των δύο τελευταίων Μητροπολιτών, ο Ελληνικός Τεκτονισμός απαντά με δύο συγκεκριμένες ενέργειες: Την εμπεριστατωμένη διαμαρτυρία της Στοάς «Σκεντέρμπεης» από 8.7.1906, για τον πρώτο, και την ίδρυση της Στοάς «Φώτιος» μέσα στην ίδια την Κορυτσά το 1908, προς τιμήν του εθνομάρτυρα Δεσπότη(*). Τότε ιδρύεται και η ελληνική στοά «Ηράκλεια» στο Μοναστήριον. Την ίδια εποχή (14.8.1906), το εν Ελλάδι Ύπατον Συμβούλιον διαμαρτύρεται σ' όλες τις ξένες τεκτονικές δυνάμεις για την απάνθρωπη δράση των Κομιτατζήδων: Το ξένο περιοδικό Μβδοηίο Ηθηιοι δημοσιεύει φωτογραφίες των σφαγών.

Αλήθεια, χρειάζεται αμάθεια περισσή για να μιλούν, τον καιρό της δικτατορίας ιδίως, για «αντιχριστιανικότητα» του ελληνικού τεκτονισμού.

Η ιστορική αθηναϊκή στοά «Υψηλάντης», οργανώνει αλληπάλληλες μυστικές αποστολές στο εσωτερικό της Μακεδονίας βάσει μελετημένου σχεδίου. Η τουρκική αστυνομία καταγγέλλει τον Σεβάσμιο της Στ. «Φίλιππος» της Θεσσαλονίκης ότι ορκίζει τους νεομήτους «να τηρώσιν πίστιν εις την Ελλάδα»!

Αλλά και στο διπλωματικό επίπεδο, ο επίσημος ελληνικός Τεκτονισμός ρίχνει το βάρος του: ο υπ' αριθμ. 1524 πίνακτης Μεγ. Αν. της Ελλάδος με ημερομηνία 25.2.1910 κατ' ευθείαν προς την Μεγάλην Ανατολήν της Τουρκίας, διαμαρτύρεται για τις ωμότητες των Τούρκων στη Μακεδονία και στην Θράκη.

5.4. Σύγχρονη ιστορία

- Ο Ελληνο-ιταλικός πόλεμος βρίσκει την Ελλάδα σε τέτοια εθνική έξαρση που θάταν άπρεπο να τονίση κανείς ιδιαίτερος τη συμβολή των τεκτόνων ως ατόμων.

Μεγαλύτερη σημασία έχει το Γερμανοϊταλικόν μένος κατά της Μ.Σ. της Ελλάδος, η κατάσχεση των όσων αρχείων δεν είχαν αποκρυβή, οι συλλήψεις σεβασμών, οι παράνομες τεκτονικές συγκεντρώσεις σε σπίτια διακεκριμένων τεκτόνων, η πνευματική εγρήγορση που γι' άλλη μια φορά εξασφάλιζε ο Τεκτονισμός, η επιστροφή μέρους των αρχείων μας απ' τη Γερμανία, μετά τον πόλεμο κ.λ.π.

Θα ήθελα επίσης να υπενθυμίσω εδώ τη θαρραλέα θέση που πήρε ο Ελληνικός Τεκτονισμός στις δύο φάσεις του Κυπριακού δράματος. Και την εποχή της ηρωικής αντιστάσεως της ΕΟΚΑ και στην πρόσφατη χαλεπέστατη τραγωδία: Οι επίσημες μάλιστα διαμαρτυρίες της Μ.Σ. προς τις ξένες τεκτονικές δυνάμεις και, ιδιαίτερα τώρα, προς τη Μ.Σ. της Τουρκίας και τους απανταχού της γης τέκτονας είναι κείμενα με μεγάλη ιστορική αξία.

Μέροο Γ'

Ο ΤΕΚΤΟΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΝΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΔΕΚΑ ΧΡΟΝΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Άφρησά σκοπίμωσ τελευταίο το τελευταίο κεφάλαιο της Ιστορίας της Χώρας μας.

Ενδέχεται μάλιστα μερικοί αδ. να διερωτώνται πως μπορεί να μιλήση κανείς σε μια τεκτονική συγκέντρωση για τα χρόνια αυτά, χωρίς να κάμη «πολιτική». Νομίζω ότι την απάντηση την έδωσα στο πρώτο Μέρος αυτού του αρχ. τεμ. Η παράγραφος του τεκτ. συντάγματος που θεμελιώνει το πρώτο τεκτ. ενδιαφέρον για την ελευθερία, προηγείται εκείνης που διασφαλίζει ότι ο Τεκτονισμός δεν είναι πολιτικός οργανισμός - τονίζοντας έτσι και μ' αυτόν τον τρόπο

την υπερπολιτική ποιότητα του αγαθού της ελευθερίας. Δεύτερον, στην εισαγωγή αυτού του αρχ. τεμ. είδαμε ότι κάθε στεγάνωση των επιμέρους ελευθεριών οδηγεί σ' έναν αντιπνευματικό φαρισαϊσμό που δεν ταιριάζει στην πνευματική τιμιότητα του Τεκτονισμού.

Και τα μεν γεγονότα είναι γνωστά. Οι ποικίλες ανωμαλίες κι οι ποικίλες δημαγωγίες πριν απ' το πραξικόπημα, καθώς και το πραξικόπημα του 1967 με όλη την πολιτεία του, γεννούσαν έντονο τον προβληματισμό για την ελευθερία.

Εξ ίσου γνωστά είναι ίσως και τα γεγονότα του έρποντος αντιτεκτονικού διωγμού που εκδηλώνονταν με ποικίλες ευκαιρίες στη Χώρα:

α) Οι επαρχιακοί στρατ. διοικητές που απαιτούσαν καταλόγους μελών, παρουσία εκπροσώπου τους στις συνεδριάσεις κ.ά.

β) Οι Νομάρχες (όχι όλοι) με τη δυσμενέστατη για τους τέκτονες δημοσίους υπαλλήλους στάση τους. (Έτσι λ.χ. έκλεισε η σ. στ. «Πέλλα» στην Έδεσσα).

γ) Οι ποικίλοι «επιστήμονες» που ξαφνικά (κι ενώ η Χώρα αντιμετώπιζε φοβερά εσωτερικά και εξωτερικά προβλήματα), αυτοί μάζευαν υπογραφές αντιτεκτονικών κειμένων μέσα στα επίσημα γραφεία των δικτατορικών Υπουργείων, ή προσπαθούσαν να δημοσιεύσουν κείμενα σαν ετούτο το μνημειώδες και αφελέστατον (Σύλλογος Χημικών Μηχανικών): «Η εις τον ημέτερον Σύλλογον σταλείσα διακήρυξις σχετική με την Μασσωνίαν εν Ελλάδι, υπεγράφη υπό των μελών του Δ.Σ. το οποίον ενστερνίζεται το περιεχόμενόν της και την θεωρεί ως συμβολήν διά την περιφρούρησιν της πνευματικής ενότητος του Έθνους, η οποία σήμερον αποτελεί βασικήν προϋπόθεσιν διά την καθόλου ανάπτυξιν του. Ως, δε χαρακτηριστικώς αναφέρει σύγχρονος μελετητής και συγγραφέυς, κύριος εχθρός της αληθείας και των Ελληνοχριστιανικών ιδεωδών είναι: Η λερναία Ύδρα του διεθνούς ματεριαλιστικού σιωνισμού μεταξύ των κεφαλών της οποίας, εκτός του κομμουνισμού, του χλιασμού, του θεοσοφισμού, του κομιτατζηδισμού, του νεοτουρκισμού κι άλλων, είναι κι η του Μασσωνισμού». Θαυμάσατε...

δ) Το επίσημο σχολικό βιβλίο «Κατήχηση και Λειτουργική» (1969), με την δυσπερίγραπτη βινιέτα της δικτατορίας μπροστά - μπροστά, όπου ο Τεκτονισμός συγκαταλέγεται (αμέσως μετά τον Κομμουνισμό) στους «Συγχρόνους εχθρούς του Χριστιανισμού», κλπ., κλπ.

ε) Η γνωστή δικαστική απόφαση του 1970, όπου πέρα από κάθε δικανικό καθήκον συμπεραίνεται περίπου ότι ο Τεκτονισμός αντίκειται προς τα χρηστά ήθη...

Κι ως μην επικαλεσθή κανείς βέβαια την «ανεξαρτησίαν» του δικαστικού λειτουργήματος για ν' αποσειση απ' τους τότε πανίσχυρους κρατούντος την ευθύνη.

στ) Τη σωρεία των επισημών αντιτεκτονικών διαλέξεων, μία των οποίων (χαρακτηριστικώτατη) που έγινε στη Σχολή Ευελπίδων, με τον τίτλο «Ο Τεκτονισμός στοιχείο διασπάσεως της εθνικής ενότητας», έκανε και πάλι μνεία τεκτόνων και κομιτατζήδων!

Είναι ατέλειωτος ο κατάλογος...

Και ακριβώς επειδή είναι ατέλειωτος, γι' αυτό περιγράφει την έκταση και τη συστηματικότητα του φαινομένου, και απομονώνει το γεγονός ότι ανάμεσα στους κρατούντες περιλαμβάνονταν και άτομα που είχαν υπάρξει τέκτονες. Το κλασικό αυτό φαινόμενο εξωμοτισμού ή και «αφελούς» τεχνοκρατισμού (τόσο απαισιόδοξο καθεαυτό), δεν είναι σε θέση ν' αλλοιώσει την τοποθέτηση της κάθε πλευράς. Η δικτατορία είχε οργανώσει την αντιτεκτονική της εκστρατεία συστηματικά και μακρόπνοα, όπως ακριβώς είχε γίνει και σ' άλλες χώρες (βλ. Μέρος Β'). Ταλαντευόταν βέβαια, ανάμεσα στις ενδεχόμενες διευθετήσεις επιπτώσεις μιας ανοιχτής ρήξεως και στη βιασύνη της ισοπεδώσεως κάθε εστίας αταίριαστης με το κενολογικό «στοχόσημον» (το γνωστό αναχρονιστικά θρησκευοκεντρικό ιδεολογικό υποκατάστατο «Ελλάς Ελλήνων Χριστιανών»).

- Ο Ελληνικός Τεκτονισμός απ' την άλλη μεριά, είχε βρεθεί σε μια απ' τις πιο κρίσιμες καταστάσεις των διακοσίων ετών της ζωής του. Όλοι οι θεσμοί προσπαθούσαν τότε να περισταλούν - ο Τεκτονισμός δεν είχε τέτοιο πρόβλημα: απ' την ίδια του τη φύση δεν έχει εξωτερικές εκδηλώσεις. Κι αντιθέτως, όταν λ.χ. οι ζωντανοί έλληνες λογοτέχνες αποφάσισαν να ξαναρχίσουν γρήγορα την εμφανή δημιουργία και το σπάσιμο του μονολόγου των δικτατόρων, και πάλι ο Τεκτονισμός δεν είχε ν' αλλάξει τίποτα: Η συμβολή του στη συστηματική εγρήγορηση των συνειδήσεων συνεχιζόταν ήδη μέσα στα Εργαστήριά του, το ίδιο εντατικά όπως και πριν.

Παρά ταύτα, το πρόβλημα που αντιμετώπιζε ο Ελληνικός Τεκτονισμός ήταν πιο περίπλοκο. Μ' ένα χρέος πολλών εκατομμυρίων στην πλάτη (απ' το δάνειο για το τεκτονικό μέγαρο Αθηνών), με τα συνεχή αντιτεκτονικά περιστατικά που αναγγέλλονταν απ' όλα τα σημεία της Χώρας, με τους άμεσους ή έμμεσους διωγμούς τεκτόνων (η απόρριψη προαγωγών λόγω τεκτονικής ιδιότητας, οι γυναίκες μελών της Μ.Σ. που διώχνονταν απ' τις υπηρεσίες των, οι γυιοι μελών της Μ.Σ. που βασανίζονταν στα γνωστά κρατητήρια), ο ελληνικός Τεκτονισμός είχε ν' αντιμετωπίσει πάνω απ' όλα τις υποχρεώσεις που επέβαλλαν απ' τις καταστατικές τους διατάξεις και την ιδιότυπη μεθοδολογία του: «Εργάζεται αδιαλείπτως υπέρ της προόδου και της (...) ανορθώσεως της Ανθρωπότητας», (αρχή III). Πώς όμως; «Διά της ειρηνικής και βαθμιαίας ανυψώσεως του Ατόμου», απαντά στην ίδια αρχή το τεκτονικό Σύνταγμα. Ετοιμάζοντας την υποδομή των ατόμων με το ανθρωπιστικό αξιολογικό σύστημά του και την υποστασιακή μυητική του, ο Τεκτονισμός επηρεάζει την ομάδα έμ-

μεσα ....Γι' αυτό και «δεν μετέχει των θρησκευτικών ή πολιτικών (...) αγώνων» άμεσα (αρχή V). Μόλις όμως η προετοιμασία των συνειδήσεων συντελεσθή μέσα στα Εργαστήρια, τότε «οι ελευθεροτέκτονες (...) αμύνονται υπέρ παντός αδικουμένου» (IV), «και καταδικάζουν την βίαν», (IV). Οι ελευθεροτέκτονες πλέον, κι όχι ο Τεκτονισμός. Την υλοποίηση της πνευματικής ωριμάνσεως την αναλαμβάνουν τα άτομα κι όχι ο θεσμός. Κι εδώ ακριβώς βρίσκεται η ρίζα της μεθοδολογίας του. Ο καθένας μας ανήκει σε θρησκευτικές ή πολιτικές ομάδες - δεν είναι αυτό που λείπει και ουδέποτε φιλοδόξησε ο τεκτονισμός να τις υποκαταστήσει. Φαίνεται όμως να πιστεύει ότι πίσω από κάθε πολιτική στέκεται μια κοσμοθεωρία, και πίσω από κάθε πολιτική πράξη βρίσκεται μια ηθική προσωπικότητα. Την ανάπτυξη αυτής της υπεύθυνης πνευματικής προσωπικότητας αναλαμβάνει να ευσδώσει ο Τεκτονισμός, ενθαρρύνοντας παράλληλα τα κοινωνικά ενδιαφέροντα των τεκτόνων. Έτσι, ο Τεκτονισμός δεν είναι μεν πολιτικός, αλλ' είναι σαφώς προ-πολιτικός θεσμός.

Μπορεί βεβαίως νάχη κανείς αντιρρήσεις γι' αυτή την μεθοδολογία, αλλ' ο Τεκτονισμός δεν φιλοδόξησε άλλον ρόλο, αφού (το επαναλαμβάνω) από καμμιά χώρα δεν λείπουν οι αρμόδιοι πολιτικοί οργανισμοί με τους άμεσους στόχους των. Κι η συμμετοχή των τεκτόνων σ' αυτούς είναι αθρόα. Μια συμμετοχή τόσο αποδοτικά προετοιμασμένη απ' τον βαθύ τεκτονικό ουμανισμό...

Αυτές τις καταστατικές (εγγενείς προς τη φύση του) υποχρεώσεις είχε ν' αναλογισθή ο ελληνικός Τεκτονισμός όταν η ελευθερία στραγγαλιζόταν στη χώρα μας(*). Κι ενώ όλες οι συνθήκες λειτουργίας του ήταν τόσο δυσμενείς, ο Τεκτονισμός άρχισε να προετοιμάζεται με τη δικιά του μέθοδο: Ο προβληματισμός της ελευθερίας και η καταδίκη της βίας έγιναν κύρια θέματα των τεκτονικών εργασιών. Ξέρω μάλιστα στοές που είχαν αφιερώσει σχεδόν αποκλειστικά τη θεματολογία τους σ' αυτό το κεντρικό πρόβλημα^(*). Και θ' αποτελέσει συμβολή ουσιώδη στην ιστορία της εποχής η συγκέντρωση όλου αυτού του υλικού. Καθώς και των εκτεταμένων αντιδράσεων που απεγράφησαν στα πρακτικά στοών απ' αφορήτα γεγονότα του Νοεμβρίου 1973...

Ας έχουν όμως υπόψη τους οι τέκτονες ότι, όπως και σε πλείστες άλλες περιπτώσεις, δεν θα λείψουν κι από δω πολλές παρεξηγήσεις. Το κλειστό σύστημα των εργασιών θα έχη κι εδώ ως επακόλουθο τον ενδεχόμενο ψόγο. Και δεν μπορεί να γίνη αλλοίως. Ο Τεκτονισμός δεν θα είναι ικανός να παρακολουθήσει τους ενδεχόμενους επικριτές του σ' αυτό το θέμα (όπως δεν μπορεί

11
11'
11

Ο συντάκτης αυτού του αρχ. τεμ., αντίθετος τότε προς τη συνέχιση των εργασιών, αναγνωρίζει τώρα την ορθότητα της αποφάσεως που είχε ληφθή: Την θεωρεί μακροπρόθεσμα αποδοτικότερη, παρά τις περιπλοκές που δημιούργησε.

(^{*)} «η εννοιολογία της ελευθερίας», «Το δικαίωμα να είσαι άνθρωπος», «Ποίοι τέκτονες προσάγουν ψόγον στον Τεκτονισμόν», «Ο Τέκτων Αλλέντε», κλπ., κλπ.

να το κάνη και σε τόσα άλλα θέματα), έτσι καθώς είναι αναδιπλωμένος στην εσωτερική του μεθοδολογία.

Και θάθελα να κλείσω αυτήν την πονεμένη αναδρομή με μια ακόμη έμμεση δικαίωση αυτής της στάσεως του ελληνικού Τεκτονισμού. Πρόκειται για τη στροφή του άμεσα «πολιτικού» Τεκτονισμού της ΜΑ της Γαλλίας: Μια αποχή απ' τους βραχυπροθέσμους πολιτικούς στόχους αποφασίστηκε το 1974 και μια επιστροφή στην εσωτερική-μυητική μεθοδολογία ύστερ' από δύο σχεδόν αιώνες πολιτικών αγώνων (Ιβ Μοπάβ, 21 Ιουνίου 1974), με την παράλληλη καλλιέργεια των κοινωνιστικών ενδιαφερόντων.

Έτσι ή αλλιώς, η θεμελιακή θέση του Τεκτονισμού απέναντι στην Ελευθερία, με την κοσμοθεωρητική σύλληψή της ή με τον πραχτικό προβληματισμό της, είναι μια απ' τις πιο σοβαρές συμβολές σ' αυτό το ύπατο ατομικό και κοινωνικό αγαθό.